

Załącznik do Uchwały Nr
575/ZP/VII/25

Zarządu Powiatu Cieszyńskiego
z dnia 31.12.2025 r.

Powiat Cieszyński

POWIATOWY PROGRAM
OCHRONY ZDROWIA PSYCHICZNEGO
NA LATA 2025 – 2030

Cieszyn, 2025

Spis treści

1. Wprowadzenie i opis problemu zdrowotnego.....	3
2. Diagnoza zagrożenia zdrowia psychicznego mieszkańców Powiatu Cieszyńskiego	8
3. Demografia Powiatu.....	17
4. Podmioty realizujące wsparcie dla osób z zaburzeniami psychicznymi	21
5. Założenia Programu.....	24
6. Cel główny	27
7. Cele szczegółowe	28
8. Finansowanie Programu	33
9. Harmonogram realizacji Programu 2025–2030	34
10. Monitoring, ewaluacja i zarządzanie realizacją Programu	35
11. Promocja Programu	37
12. Podsumowanie	38

1. WPROWADZENIE I OPIS PROBLEMU ZDROWOTNEGO

Zdrowie psychiczne stanowi istotny element zdrowia publicznego oraz jeden z kluczowych czynników wpływających na jakość życia mieszkańców, ich funkcjonowanie społeczne i zawodowe oraz spójność lokalnych wspólnot. Zgodnie z definicją Światowej Organizacji Zdrowia zdrowie psychiczne oznacza stan dobrostanu, w którym osoba jest zdolna do radzenia sobie z codziennymi wyzwaniami, realizowania swoich możliwości oraz funkcjonowania w środowisku społecznym i zawodowym. Ochrona zdrowia psychicznego obejmuje zarówno zapobieganie zaburzeniom psychicznym, jak i zapewnienie dostępu do odpowiedniego leczenia oraz wsparcia środowiskowego.

Zadania samorządu powiatowego w obszarze ochrony zdrowia psychicznego wynikają z obowiązujących przepisów prawa oraz dokumentów strategicznych szczebla krajowego i regionalnego, w szczególności Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023–2030. Dokument ten podkreśla znaczenie działań środowiskowych, dostępności pomocy oraz współpracy instytucjonalnej, realizowanych możliwie blisko miejsca zamieszkania mieszkańców.

Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2025–2030 stanowi lokalną odpowiedź na wskazane kierunki działań oraz uwzględnia specyfikę Powiatu Cieszyńskiego, jego uwarunkowania demograficzne i społeczne oraz istniejący układ instytucjonalny systemu wsparcia.

Celem Programu jest uporządkowanie i wzmocnienie działań Powiatu Cieszyńskiego w zakresie promocji zdrowia psychicznego, zapobiegania kryzysom psychicznym, zapewnienia dostępności pomocy oraz poprawy koordynacji współpracy pomiędzy podmiotami działającymi na rzecz mieszkańców. Program określa ramy planowania, realizacji i monitorowania lokalnej polityki zdrowia psychicznego w latach 2025–2030.

Komplementarność Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego wpisuje się zadaniami w dokumentach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego na 3 poziomach:

1. międzynarodowym

- Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. 2012 poz. 1169 z późn. zm),

- Europejski Program Prac na lata 2020-2025 Wspólne działania na rzecz lepszego zdrowia – Regionalne Biuro WHO dla Europy,
- Zdrowie i opieka zdrowotna w zarysie: Europa 2022, OECD i Komisja Europejska (Health at a Glance: Europe),
- Światowa Deklaracja Zdrowia „Zdrowie dla wszystkich w XXI wieku” (cel nr 6 pn. „Poprawa zdrowia psychicznego”),
- Zielona Księga, „Poprawa Zdrowia Psychicznego ludności, Strategia Zdrowia Psychicznego dla Unii Europejskiej”,

2. krajowym

- Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030,
- Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025: cel operacyjny 2: „Profilaktyka uzależnień oraz cel operacyjny” 3: „Promocja zdrowia psychicznego”,
- Strategia Zdrowa Przyszłość Ramy Strategiczne Rozwoju Systemu Ochrony Zdrowia na lata 2021–2027, z perspektywą do 2030 r.: „Obszar Pacjent” Cel 1.4 „Zdrowie publiczne” Rozwój profilaktyki, skuteczna promocja zdrowia i postaw prozdrowotnych,
- Mapy Potrzeb Zdrowotnych na okres 2022-2026: rekomendowane kierunki działań na terenie województwa śląskiego - obszar opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień,

3. regionalnym

- Plan transformacji dla województwa śląskiego na lata 2022-2026: „Obszar opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień”
- Regionalna Polityka Zdrowia Województwa Śląskiego 2030: Priorytet I „Usługi zdrowotne”, w tym szczególnie C1.8. Rozwój szeroko rozumianej środowiskowej opieki psychiatrycznej; Priorytet II „Zdrowy styl życia”,
- Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”: cel operacyjny: B.1. Wysoka jakość usług społecznych, w tym zdrowotnych (Aktywna profilaktyka i zapewnienie kompleksowości usług medycznych, w szczególności w zakresie chorób cywilizacyjnych i wynikających ze zmian demograficznych), cel operacyjny: B.2. Aktywny mieszkaniowiec (Promocja aktywnego i zdrowego stylu życia),

- Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030: cel główny: „Wysoka jakość życia mieszkańców województwa śląskiego. Aktywna społeczność regionalna”,
- Program przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030: cel główny: „Integracja oraz wzmocnienie oddziaływań na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim”,
- Wojewódzki program dotyczący wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2023-2027.
- Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie śląskim na lata 2021-2025.

Opis problemu zdrowotnego

Zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania stanowią istotny problem zdrowia publicznego. Zgodnie z klasyfikacją ICD-10 (rozdział V: F00–F99), obejmują one m.in. zaburzenia lękowe, zaburzenia nastroju (np. depresję), uzależnienia oraz zaburzenia o podłożu organicznym, takie jak otępienie¹.

W ramach tej klasyfikacji wyróżnia się łącznie 11 głównych kategorii obejmujących różne grupy schorzeń:

- zaburzenia psychiczne o podłożu organicznym (F00–F09),
- zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania wywołane używaniem substancji psychoaktywnych (F10–F19),
- schizofrenia oraz zaburzenia schizotypowe i urojeniowe (F20–F29),
- zaburzenia nastroju, określane także jako zaburzenia afektywne (F30–F39),
- zaburzenia nerwicowe, związane ze stresem oraz występujące pod postacią somatyczną (F40–F48),

- zespoły behawioralne wynikające z zaburzeń fizjologicznych oraz czynników fizycznych (F50–F59),
- zaburzenia osobowości i zachowania u osób dorosłych (F60–F69),
- upośledzenie umysłowe (F70–F79),
- zaburzenia rozwoju psychologicznego (F80–F89),
- zaburzenia zachowania i emocji, które najczęściej rozpoczynają się w dzieciństwie lub okresie dojrzewania (F90–F98),
- zaburzenia psychiczne nieokreślone (F99).

W województwie śląskim – zgodnie z Mapami Potrzeb Zdrowotnych na lata 2022–2026² – do najczęstszych przyczyn korzystania ze świadczeń zdrowotnych z powodu zaburzeń psychicznych należą:

- zaburzenia lękowe (F40–F41),
- zaburzenia nastroju (F30–F39),
- uzależnienia od substancji psychoaktywnych (F10–F19),
- oraz zaburzenia organiczne (F00–F09).

Zaburzenia lękowe obejmują zarówno fobie, jak i lęk uogólniony czy napady paniki. Cechują się m.in. irracjonalnym strachem i objawami somatycznymi (np. duszność, kołatanie serca)³. W 2023 roku problem ten dotyczył w Polsce ponad 601 tys. pacjentów, co stanowiło 37,6% wszystkich leczonych z powodu zaburzeń psychicznych⁴.

Z kolei zaburzenia nastroju – w tym szczególnie depresja – objawiają się m.in. obniżonym nastrojem, utratą energii i zainteresowań oraz myślami samobójczymi. W 2023 roku na depresję i inne zaburzenia nastroju leczono 325 tys. osób w publicznym systemie zdrowotnym (20,3% ogółu)⁵.

Uzależnienia od substancji psychoaktywnych – takich jak alkohol, nikotyna, opioidy – prowadzą do głębokich zmian w zachowaniu i funkcjonowaniu społecznym. W 2023 r. problem ten dotyczył 263 tys. pacjentów leczonych w systemie publicznym, jednak według badań epidemiologicznych realna skala problemu jest znacznie większa⁶.

W przypadku zaburzeń organicznych, najczęstszą jednostką chorobową są zespoły otępienne, w tym choroba Alzheimera. Dotyczą one głównie osób starszych i prowadzą do postępującego pogorszenia funkcji poznawczych, emocjonalnych i społecznych⁷. W 2023 r. w Polsce leczono ponad 232 tys. pacjentów z tej grupy zaburzeń (14,5% ogółu)⁸.

Zaburzenia psychiczne wciąż pozostają niedoszacowanym problemem zdrowotnym, który często nie jest rozpoznawany lub nie trafia do systemu opieki. Dlatego tak istotne jest rozwijanie lokalnych programów, które wspierają profilaktykę, diagnostykę i kompleksową pomoc.

2. DIAGNOZA ZAGROŻENIA ZDROWIA PSYCHICZNEGO MIESZKAŃCÓW POWIATU CIESZYŃSKIEGO

2.1. Uwarunkowania demograficzne wpływające na zdrowie psychiczne

Powiat Cieszyński podlega niekorzystnym procesom demograficznym, w szczególności spadkowi liczby ludności oraz postępującemu starzeniu się populacji. Zjawiska te w sposób długofalowy wpływają na wzrost zapotrzebowania na usługi publiczne, w tym na wsparcie w obszarze zdrowia psychicznego.

Ujemny przyrost naturalny oraz migracje osób młodych i w wieku produkcyjnym powodują zmianę struktury wiekowej mieszkańców, w tym wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym. Procesy te sprzyjają narastaniu kryzysów psychicznych, izolacji społecznej oraz obciążeniu opiekunów, a także osłabieniu nieformalnych sieci wsparcia rodzinnego i sąsiedzkiego.

Uwarunkowania demograficzne wymagają ukierunkowania działań Powiatu Cieszyńskiego na wczesną interwencję, poprawę dostępności pomocy oraz rozwój wsparcia realizowanego możliwie blisko miejsca zamieszkania mieszkańców.

2.2. Dostępna sieć wsparcia psychiatrycznego i psychologicznego w Powiecie Cieszyńskim

Na terenie Powiatu Cieszyńskiego funkcjonuje sieć wsparcia w obszarze zdrowia psychicznego, obejmująca opiekę psychiatryczną całodobową, dzienną i ambulatoryjną, a także wybrane formy wsparcia długoterminowego i środowiskowego. Sieć tę tworzą podmioty systemu publicznego, uzupełniane przez podmioty niepubliczne, jednostki pomocy społecznej oraz organizacje pozarządowe.

Zakres i funkcjonowanie poszczególnych elementów tej sieci omówiono w kolejnych punktach rozdziału.

2.3. System publiczny – podstawowy filar opieki

Podstawowym elementem publicznego systemu ochrony zdrowia psychicznego w Powiecie Cieszyńskim jest Centrum Zdrowia Psychicznego funkcjonujące w strukturze Zespołu Zakładów Opieki Zdrowotnej w Cieszynie.

Placówka zapewnia kompleksową opiekę psychiatryczną w formie całodobowej, dziennej i ambulatoryjnej oraz pełni funkcję koordynującą lokalny system leczenia osób dorosłych, w tym poprzez Zgłoszeniowo-Koordynacyjny jako miejsce pierwszego kontaktu w kryzysie psychicznym.

Uzupełnieniem systemu publicznego są ambulatoryjne świadczenia psychiatryczne oraz leczenie uzależnień realizowane w Skoczowie, które poprawiają dostępność terytorialną usług poza Cieszynem. Istotnym elementem systemu jest również opieka długoterminowa dla osób przewlekłe chorujących psychicznie, zapewniająca ciągłość leczenia i rehabilitacji społecznej.

Koncentracja kluczowych świadczeń publicznych w Cieszynie powoduje jednak nierównomierną dostępność terytorialną opieki psychiatrycznej dla mieszkańców części gmin Powiatu Cieszyńskiego, co stanowi istotne ograniczenie systemowe i wyzwanie dla dalszego planowania działań.

2.4. Wsparcie środowiskowe i społeczne

System wsparcia środowiskowego i instytucjonalnego w Powiecie Cieszyńskim oparty jest na działaniach jednostek pomocy społecznej, podmiotów ochrony zdrowia, systemu oświaty oraz organizacji pozarządowych. Stanowi on istotne uzupełnienie leczenia psychiatrycznego, w szczególności w zakresie wsparcia długoterminowego i środowiskowego.

Dostępność oraz zakres wsparcia środowiskowego są zróżnicowane terytorialnie i organizacyjnie, co wpływa na nierównomierny dostęp mieszkańców do pomocy. Istotnym ograniczeniem pozostaje rozproszenie działań oraz brak jednolitych Mechanizmów koordynacji, co może utrudniać zapewnienie ciągłości wsparcia pomiędzy leczeniem psychiatrycznym a pomocą środowiskową.

2.5. Wnioski diagnostyczne dotyczące dostępności i luk systemu

Analiza lokalnej sieci wsparcia zdrowia psychicznego w Powiecie Cieszyńskim wskazuje na stabilne funkcjonowanie podstawowych form opieki psychiatrycznej i psychologicznej,

przy jednoczesnym występowaniu istotnych ograniczeń systemowych wpływających na dostępność i ciągłość pomocy.

Do kluczowych wyzwań należą nierównomierna dostępność terytorialna świadczeń, ryzyko nieciągłości wsparcia po zakończeniu leczenia psychiatrycznego oraz brak spójnego systemu informacji o dostępnych formach pomocy. Zidentyfikowane luki wskazują na potrzebę wzmocnienia roli Powiatu Cieszyńskiego w zakresie koordynacji lokalnego systemu zdrowia psychicznego.

2.6. Główne zagrożenia zdrowia psychicznego i grupy szczególnego ryzyka

Na podstawie diagnozy zidentyfikowano grupy mieszkańców Powiatu Cieszyńskiego narażone na podwyższone ryzyko kryzysów psychicznych, istotne z punktu widzenia planowania lokalnej polityki zdrowia psychicznego.

Do grup szczególnego ryzyka należą w szczególności seniorzy, osoby przewlekłe chorujące psychicznie, osoby doświadczające ostrych kryzysów psychicznych, dzieci i młodzież, osoby uzależnione oraz osoby dotknięte przemocą domową. Wspólnym wyzwaniem pozostaje zapewnienie dostępności wsparcia, ciągłości pomocy oraz skutecznej współpracy pomiędzy podmiotami systemu ochrony zdrowia, pomocy społecznej i oświaty, co uzasadnia koncentrację działań Programu na zapewnieniu dostępności i ciągłości wsparcia dla tych grup.

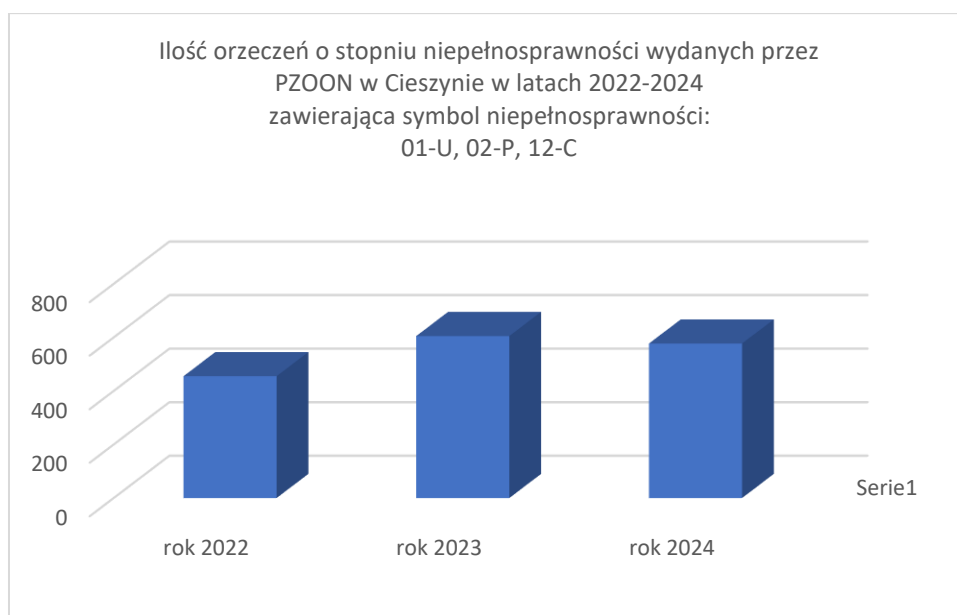
2.7 Dane dotyczące wydawania orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności, osobom z zaburzeniami psychicznymi:

1) Osoby po 16 roku życia – orzeczenia wydane z symbolem niepełnosprawności:

01-U (upośledzenia umysłowe począwszy od upośledzenia w stopniu umiarkowanym), **02-P** (w tym: zaburzenia psychosomatyczne, zaburzenia nastroju począwszy od zaburzeń o umiarkowanym stopniu nasilenia, utrwalone zaburzenia lękowe o znacznym stopniu nasilenia, zespoły otępienne) i **12-C** (całościowe zaburzenia rozwojowe, powstałe przed 16 rokiem życia, z utrwalonymi zaburzeniami interakcji społecznych lub komunikacji werbalnej oraz stereotypiami zachowań, zainteresowań i aktywności o co najmniej umiarkowanym stopniu nasilenia).

a) ilość i rodzaj orzeczeń:

symbol przyczyny niepełnosprawności	ilość wydanych orzeczeń - rok		
	2022	2023	2024
01 - U	71	71	59
02 - P	348	485	470
12 - C	36	49	48
Razem	455	605	577
	1647		

Powyższy wykres zawiera ilość orzeczeń wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Cieszynie, wydanych w latach 2022-2024, zawierających symbol przyczyny niepełnosprawności: 01-U, 02-P lub 12-C

b) łączna liczba orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Cieszynie:

- rok 2022 – 2218 orzeczeń
- rok 2023 – 2724 orzeczeń
- rok 2024 – 2686 orzeczeń

symbol przyczyny niepełnosprawności	stopień znaczny			stopień umiarkowany			stopień lekki		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
01 - U	59	52	46	12	17	13	0	2	0
02 - P	178	253	296	150	209	157	20	23	17
12 - C	20	22	25	15	26	23	1	1	0
Razem	257	327	367	177	252	193	21	26	17

	951	622	64
--	-----	-----	----

c) wiek, płeć – ogółem orzeczenia z symbolem 01-U, 02-P, 12-C:

Podział ze względu na wiek	wiek											
	16-25			41-60			26-40			powyżej 61		
	rok			rok			rok			rok		
	202 2	202 3	202 4	202 2	202 3	202 4	202 2	202 3	202 4	202 2	202 3	202 4
01 - U	42	52	37	6	11	7	14	4	10	9	4	5
02 - P	31	37	32	59	69	52	96	151	127	162	228	259
12 - C	28	43	43	6	6	5	1	0	0	1	0	0
Razem	101	132	112	71	86	64	111	155	137	172	232	264
	345			221			403			668		

Podział ze względu na płeć	2022		2023		2024	
	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni
01 - U	37	34	30	41	19	40
02 - P	208	140	272	213	257	213
12 - C	3	33	12	37	13	35
Razem	248	207	314	291	289	288
	455		605		577	

d) wykształcenie - ogółem orzeczenia z symbolem 01-U, 02-P, 12-C:

podział według poziomu wykształc enia	wykształcenie														
	mniej niż podstawowe			podstawowe i gimnazjalne			zasadnicze			średnie			wyższe		
	20 22	202 3	20 24	20 22	20 23	202 4	202 2	202 3	202 4	202 2	202 3	20 24	20 22	20 23	202 4
01 - U	41	35	34	24	26	15	6	8	9	0	1	0	0	1	1
02 - P	35	76	66	84	86	72	103	158	165	94	128	11 6	32	37	51
12 - C	8	14	21	17	20	18	2	7	3	8	6	4	1	2	2
Razem	84	125	12 1	12 5	13 2	105	111	173	177	102	135	12 0	33	40	54
	330			362			461			357			127		

e) ilość osób pozostających w zatrudnieniu, na dzień wydania orzeczenia:

Ilość osób pozostających w zatrudnieniu	rok		
	2022	2023	2024
01 - U	1	4	6
02 - P	56	79	60
12 - C	2	5	2
	59	88	68
Razem	215		

Jak wynika z powyższej analizy ilość orzeczeń dotyczących upośledzenia umysłowego, zaburzeń psychicznych i całościowych zaburzeń rozwojowych stanowi ponad 1/5 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wydawanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Cieszynie. W roku 2022 wydano 455 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności z symbolami przyczyny niepełnosprawności 01-U, 02-P, 12-C (czyli trzy symbole z dwunastu orzekanych), co stanowiło 20,51% wszystkich orzeczeń, w roku 2023 – wydano 605 orzeczeń, czyli 22,21%, a w roku 2024 – 577 orzeczeń, czyli 21,48%. Najliczniejszą w tej grupie stanowią orzeczenia wydane z powodu zaburzeń i chorób psychicznych, tj. w latach 2022-2024 łącznie 1303 orzeczenia, co stanowiło 17% ogółu orzeczeń. Najwięcej orzeczeń wydano w stopniu znacznym (951 orzeczeń – 12,47% wszystkich orzeczeń). Najliczniejszą grupę osób orzekanych, stanowią osoby powyżej 61 roku życia (668 orzeczeń – 8,76% wszystkich orzeczeń), z wykształceniem zasadniczym (461 orzeczeń – 6,04% wszystkich orzeczeń).

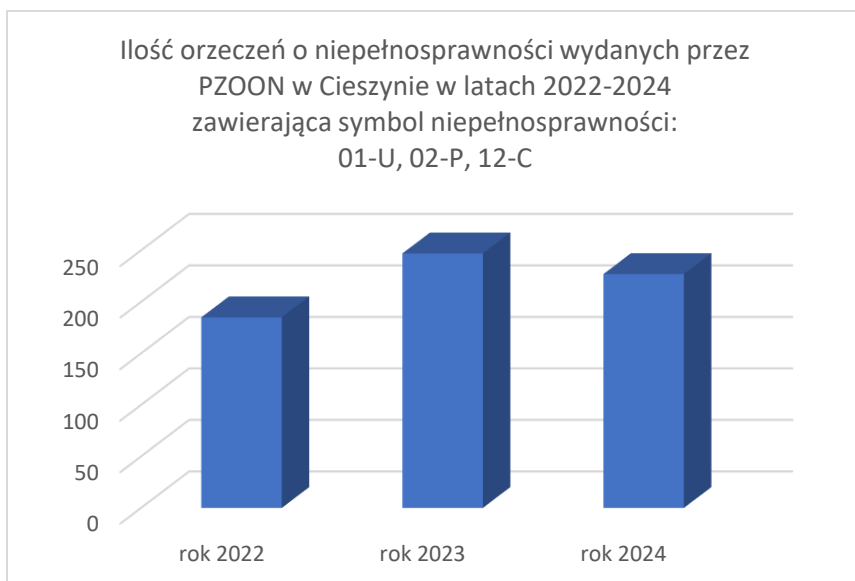
2) Dzieci do 16 roku życia - orzeczenia wydane z symbolem niepełnosprawności: 01-U (upośledzenia umysłowe począwszy od upośledzenia w stopniu umiarkowanym), 02-P (w tym: zaburzenia psychosomatyczne, zaburzenia nastroju począwszy od zaburzeń o umiarkowanym stopniu nasilenia, utrwalone zaburzenia lekowe o znacznym stopniu nasilenia, zespoły otępienne) i 12-C (całościowe zaburzenia rozwojowe, powstałe przed 16 rokiem życia, z utrwalonymi zaburzeniami interakcji społecznych lub komunikacji werbalnej stereotypiami zachowań, zainteresowań i aktywności o co najmniej umiarkowanym stopniu nasilenia):

a) ilość i rodzaj orzeczeń:

symbol przyczyny niepełnosprawności	ilość wydanych orzeczeń - rok		
	2022	2023	2024
01 - U	68	64	61
02 - P	39	59	58
12 - C	78	124	108
Razem	185	247	227
	659		

a) łączna liczba wydanych orzeczeń przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Cieszynie:

- rok 2022 – 340 orzeczeń,
- rok 2023 – 430 orzeczeń,
- rok 2024 – 365 orzeczeń.

b) wiek, płeć - ogółem orzeczenia z symbolem 01-U, 02-P, 12-C:

Podział względem na wiek	ze	wiek								
		do 3 lat			od 4 - 7 lat			od 8 - 16 lat		
		rok			rok			rok		
		2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
01 - U		4	3	2	14	15	11	50	46	48
02 - P		0	5	2	3	12	14	36	42	42
12 - C		7	20	16	27	45	33	44	59	59
Razem		11	28	20	44	72	58	130	147	149
		59			174			426		

Podział ze względu na płeć	2022		2023		2024	
	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni
01 - U	26	42	22	42	27	34
02 - P	11	28	16	43	18	40
12 - C	14	64	27	97	21	87
Razem	51	134	65	182	66	161
	185		247		227	

Ilość orzeczeń dzieci do 16 r.ż. - z symbolami przyczyny niepełnosprawności 01-U, 02-Pi 12-C w roku 2023 znacząco wzrosła (o 33%) i odnotowano niewielki spadek w roku 2024. Z analizy wynika, że na przestrzeni analizowanych 3 lat dominującym schorzeniem w tej grupie są całościowe zaburzenia rozwojowe (47%), natomiast orzeczenie wydawane z powodu chorób i zaburzeń psychicznych oraz upośledzenia umysłowego razem stanowią drugą połowę (53%). Najliczniejszą grupę orzekanych stanowią dzieci w wieku 8-16 lat (aż 65%), najmniej liczną w wielu 0-3 lat (zaledwie 9%). W orzekanej grupie chłopcy stanowią przeważającą większość (aż 72%).

2.8. Podsumowanie diagnozy

Przeprowadzona diagnoza potwierdza występowanie trwałych wyzwań demograficznych, społecznych i organizacyjnych wpływających na zdrowie psychiczne mieszkańców Powiatu Cieszyńskiego. Wskazuje jednocześnie na potrzebę systemowych, skoordynowanych działań ukierunkowanych na dostępność wsparcia, ciągłość pomocy oraz wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej.

Ustalenia zawarte w niniejszym rozdziale stanowią podstawę do określenia celów, kierunków działań oraz mechanizmów realizacji Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego.

Przyjęty w Programie system monitoringu stanowi bezpośrednią odpowiedź na kluczowe luki i wyzwania zidentyfikowane w części diagnostycznej dokumentu. Monitorowanie realizacji Programu koncentruje się nie tylko na rejestracji podejmowanych działań, lecz przede wszystkim na ocenie stopnia ograniczania zdiagnozowanych barier w dostępie do wsparcia, poprawy spójności lokalnego systemu ochrony zdrowia psychicznego oraz wzmocniania koordynacji pomiędzy podmiotami działającymi na terenie Powiatu

Cieszyńskiego. Wskaźniki monitorujące zostały przyjęte w sposób umożliwiający systematyczną ocenę, czy realizowane kierunki działań odpowiadają na rzeczywiste potrzeby lokalne i prowadzą do trwałych zmian organizacyjnych.

3. DEMOGRAFIA POWIATU

Powiat Cieszyński położony jest w południowej części województwa śląskiego, przy granicy z Czechami i Słowacją. Obejmuje obszar o powierzchni 730 km², co stanowi blisko 6% województwa. W skład powiatu wchodzi 12 gmin: 3 miejskie (Cieszyn, Ustroń, Wisła), 2 miejsko-wiejskie (Skoczów, Strumień) oraz 7 wiejskich (Zebrzydowice, Hażlach, Chybie, Golezów, Istebna, Dębowiec, Brenna).

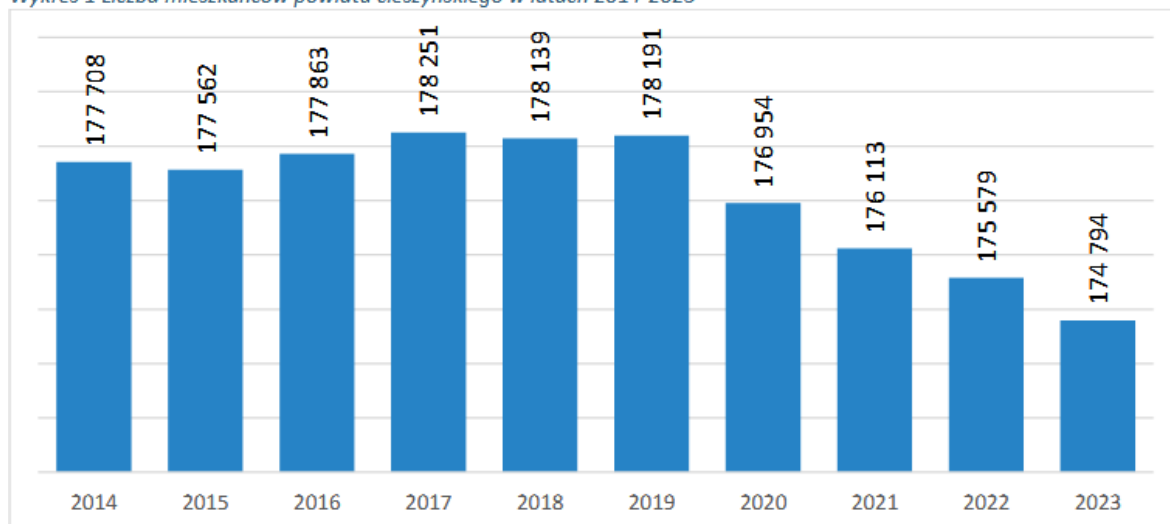
Powiat cieszyński leży przy granicy polsko-czeskiej i polsko-słowackiej, obejmując zasadniczą część historycznych ziem Śląska Cieszyńskiego, stanowiące dawniej centralną część Księstwa Cieszyńskiego. Na tych terenach od wieków przenikały się wpływy polskie, czeskie, niemieckie, słowackie, węgierskie, wołoskie, a także żydowskie¹. Cieszyn będący najstarszym miastem w powiecie został założony prawdopodobnie w X w., a według legendy miasto mogło powstać w 810 r.² – jest jednym z najstarszych miast w Polsce.

Cały powiat cieszyński należy do Euroregionu Śląsk Cieszyński, który obejmuje południową Polskę i północno-wschodnie Czechy. Do największych atutów Euroregionu należy wysoka atrakcyjność turystyczna wynikająca z dziedzictwa kulturowego i walorów przyrodniczych. Mieszkańcy regionu cechują się poczuciem silnej tożsamości lokalnej i odrębnością kulturową.

Sytuacja demograficzna powiatu

W 2023 r. liczba mieszkańców powiatu cieszyńskiego wyniosła 174 794, co stanowiło 4,0% populacji województwa śląskiego. W stosunku do 2014 r. liczba mieszkańców zmalała o 1,6% - spadek ten był niższy w porównaniu do województwa śląskiego (-5,8%) i kraju (-2,2%). Malejąca liczba mieszkańców powiatu wynika m.in. z niskiego przyrostu naturalnego i salda migracji.

Wykres 1 Liczba mieszkańców powiatu cieszyńskiego w latach 2014-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wykres 1 Liczba mieszkańców powiatu cieszyńskiego w latach 2014-2023

Pod względem liczby ludności największą gminą w powiecie jest Miasto Cieszyn, które w 2023 r. liczyło blisko 33 tys. mieszkańców, na drugim miejscu uplasowała się Gmina Skoczów (26,1 tys. mieszkańców). Najmniej zaludnioną jest Gmina Dębowiec, w której liczba ludności wyniosła 5,7 tys. w 2023 r.

Tabela 1 Liczba ludności w gminach powiatu w latach 2014-2023

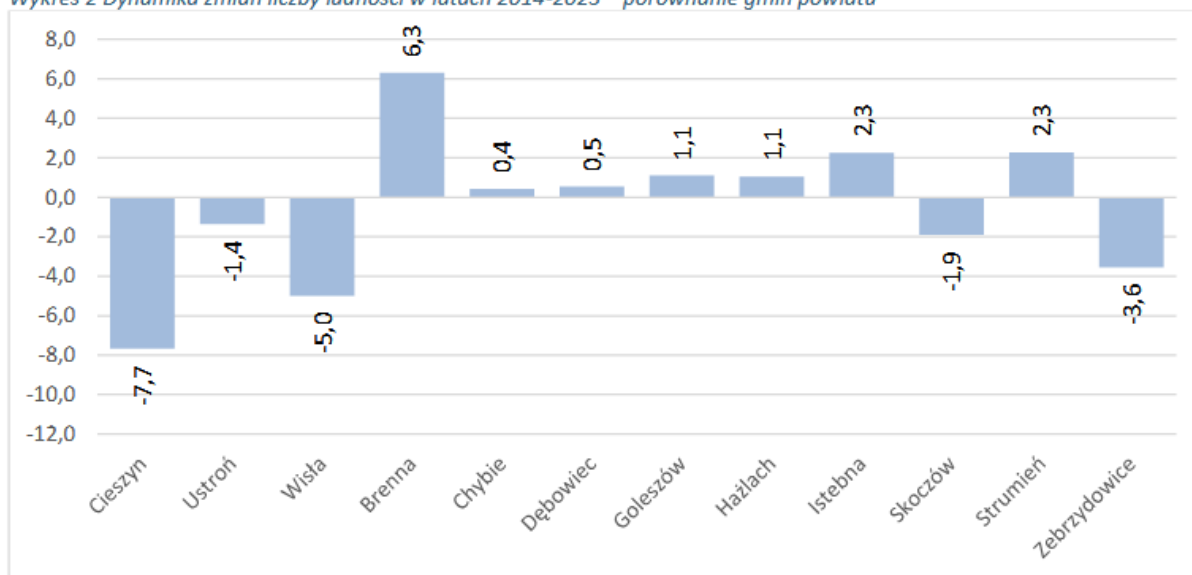
Jednostka	2014	2016	2018	2021	2023
Miasto Cieszyn	35 685	35 102	34 613	33 601	32 947
Miasto Ustroń	16 073	16 065	16 054	16 035	15 853
Miasto Wisła	11 198	11 048	11 171	10 798	10 637
Gmina Brenna	11 064	11 176	11 187	11 721	11 761
Gmina Chybie	9 579	9 741	9 809	9 633	9 619
Gmina Dębowiec	5 751	5 826	5 824	5 759	5 782
Gmina Goleszów	12 987	13 131	13 122	13 165	13 130
Gmina Hażlach	10 629	10 704	10 829	10 782	10 741
Gmina Istebna	11 935	12 044	12 110	12 178	12 204
Gmina Skoczów	26 697	26 787	26 970	26 343	26 187
Gmina Strumień	12 940	13 049	13 197	13 288	13 233
Gmina Zebrzydowice	13 170	13 190	13 253	12 810	12 700

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Biorąc pod uwagę dynamikę zmian liczby mieszkańców w latach 2014-2023 można zauważyć, że liczba mieszkańców maleje na obszarze miejskim powiatu, a wzrasta na terenach wiejskich – obszar miejski ogółem zanotował spadek w wysokości 5,9%, natomiast obszar wiejski odnotował wzrost o 2,0%. W podziale na gminy najszybciej

wyludnia się Miasto Cieszyn (-7,7%) i Miasto Wisła (-5,0). Największy wzrost liczby mieszkańców odnotowano natomiast w Gminie Brenna (6,3%).

Wykres 2 Dynamika zmian liczby ludności w latach 2014-2023 – porównanie gmin powiatu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Według prognozy Głównego Urzędu Statystycznego w 2035 r. liczba ludności powiatu zmaleje o 2,3%, co jest prognozą korzystniejszą niż dla województwa śląskiego i kraju, gdzie spadek ten wyniesie kolejno 6,5% i 3,8%. Najbardziej niekorzystna sytuacja dotyczyć będzie Miasta Cieszyn, w którym liczba mieszkańców zmaleje o 9,4% oraz w Gminie Istebna, gdzie spadek ten wyniesie 6,8%. Największy wzrost liczby mieszkańców prognozowany jest w Gminie Dębowiec (4,7%) i Gminie Chybie (3,8%).

Tabela 2 Prognoza ludności powiatu cieszyńskiego do 2035 r.

Jednostka	Prognoza do 2035 r.	Dynamika w latach 2023-2035 [%]
Miasto Cieszyn	29 863	-9,4
Miasto Ustroń	15 427	-2,7
Miasto Wisła	10 194	-4,2
Gmina Brenna	11 966	1,7
Gmina Chybie	9 980	3,8
Gmina Dębowiec	6 051	4,7
Gmina Golezów	12 827	-2,3
Gmina Hażlach	11 095	3,3
Gmina Istebna	11 378	-6,8
Gmina Skoczów	25 971	-0,8
Gmina Strumień	13 385	1,1
Gmina Zebrzydowice	12 717	0,1
Powiat cieszyński	170 854	-2,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

W ostatnim dziesięcioleciu zauważa się znaczący spadek poziomu przyrostu naturalnego zarówno w powiecie cieszyńskim, jak i w województwie śląskim i kraju. W 2023 r. przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców w powiecie cieszyńskim wyniósł -4,4, co było wartością podobną do tej odnotowanej w województwie (-5,6) i kraju (-3,6). Na przestrzeni lat wskaźnik ten utrzymywał się w powiecie na poziomie ujemnym, na co wpływ mają zmiany zachodzące w społeczeństwie – zmiana modelu rodziny, odraczanie zamierzeń prokreacyjnych, czy sytuacja ekonomiczna młodych osób.

4. PODMIOTY REALIZUJĄCE WSPARCIE DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI

Realizacja Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego opiera się na współdziałaniu podmiotów działających w obszarze ochrony zdrowia, pomocy społecznej, oświaty oraz wsparcia środowiskowego, funkcjonujących na terenie Powiatu Cieszyńskiego.

Nr	Nazwa podmiotu / jednostki	Adres	Telefon / kontakt	Zakres świadczeń / działań
1.	ZZOZ w Cieszynie – Poradnia i Oddział Psychiatryczny (CZP) + Punkt Zgłoszeniowo-Koordynacyjny	ul. Bielska 4, 43-400 Cieszyn	Centrala: 33 854 92 00; PZP: 33 854 92 78; PZK: wew. 550, 557	oddział całodobowy, oddział dzienny psychiatryczny, Poradnia Zdrowia Psychicznego, PZK
2.	Fundacja św. Elżbiety Węgierskiej – ZOL Psychiatryczny	ul. Katowicka 1, 43-400 Cieszyn	33 852 80 79	całodobowa opieka psychiatryczna dla osób przewlekle chorych psychicznie, terapia zajęciowa, opieka pielęgniarska, rehabilitacja
3.	NZOZ „Eskulap” – Poradnia Zdrowia Psychicznego	ul. Krzywa 4, 43-430 Skoczów	33 853 01 47	poradnia zdrowia psychicznego dla dorosłych, konsultacje psychiatryczne i psychologiczne
4.	NZOZ „Eskulap” – Poradnia Leczenia Uzależnień	ul. Krzywa 4, 43-430 Skoczów	33 853 01 47	leczenie uzależnień i współuzależnień, wsparcie terapeutyczne
5.	Przychodnia Rejonowa w Wiśle	ul. Dziechcinka 4, 43-460 Wisła	33 855-24-93 ; 33-855-24-94	leczenie
6.	Oddział Terapii Uzależnienia od Alkoholu – Skoczów (Centrum Psychiatrii w Katowicach – jednostka w Skoczowie)	(teren Skoczowa)	32 438 61 75	stacjonarne leczenie uzależnień + Poradnia Terapii Uzależnień i współuzależnień
7.	Centrum Medyczne „Beskidmed”	ul. Bielska 8, 43-400 Cieszyn	33 852 35 77 / 608 763 974	konsultacje psychiatryczne, psychologiczne, neurologiczne
8.	Dzienny Ośrodek Wsparcia "Więź"	Dzienny Ośrodek Wsparcia "Więź"	Dzienny Ośrodek Wsparcia "Więź"	Dzienny Ośrodek Wsparcia "Więź"
9.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Cieszynie	ul. Bobrecka 29, 43-400 Cieszyn	33 477 71 17	wsparcie psychologiczne, interwencje kryzysowe, poradnictwo rodzinne
10.	Stowarzyszenie Pomocy Wzajemnej „Być Razem”	ul. Ks. Janusza 3, 43-400 Cieszyn	33 851 24 06	wsparcie psychologiczne, grupy wsparcia, interwencje kryzysowe
11.	Środowiskowy Dom Samopomocy w Wiśle	ul. Spacerowa 1, 43-460 Wisła	33 855 30 66	terapia zajęciowa, rehabilitacja społeczna dla osób z zaburzeniami psychicznymi
12.	Dom Pomocy Społecznej Zgromadzenia Sióstr Służebniczek BDNP w Skoczowie	ul. Mickiewicza 36, 43-430 Skoczów	500 006 285	dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie mężczyzn oraz dzieci i młodzieży

				niepełnosprawnych intelektualnie chłopców
13.	Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Szkolnych de Notre Dame	ul. 1-go Maja 12, 43-246 Strumień	33 857 0250	dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie
14.	Oddział Leczenia zaburzeń nerwicowych	Ośrodek Tulipan ul. Szpitalna 21 43-450 Ustroń	33 854 37 80/ 696 791 832	leczenie nerwic
15.	Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Cieszynie	ul. .I.Kraszewskiego 13a, 43- 400 Cieszyn	785190096	świadczenia psychologiczne, świadczenia dla osób z autyzmem dziecięcym lub innymi całościowymi zaburzeniami rozwoju
16.	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Skoczowie	ul. Górecka 65a, 43-430 Skoczów	783966592	świadczenia psychologiczne, świadczenia dla osób z autyzmem dziecięcym lub innymi całościowymi zaburzeniami rozwoju
17.	PDPS w Pogórze z filią "Bursztyn" w Kończycach Małych	ul. Zamek 132, 43-430 Pogórze	338533552 324693571	świadczenia opiekuńczo-lecznicze psychiatryczne dla dorosłych dla przewlekłe psychicznie chorych
18.	DPS "Betania"	ul. Katowicka 1, 43-400 Cieszyn	338510244	Dla osób w podeszłym wieku
19.	PDPS "Feniks"	ul. Sportowa 13, 43-430 Skoczów	33 853 36 27	świadczenia psychiatryczne dla chorych somatycznie
20.	DPS Konwentu Bonifratrów	Pl. Ks. Londzina 1, 43-400 Cieszyn	33 852 02 68	świadczenia psychiatryczne dla przewlekłe chorych
21.	PDPS „Pogodna Jesień”	Ul. Korfanteo 1, 43-400 Cieszyn	338533552	Dla osób w podeszłym wieku
22.	Zakład Opiekuńczo-Leczniczy	ul. Górny Rynek 6, 43-400 Cieszyn	33 852 12 10	świadczenia opiekuńczo-lecznicze psychiatryczne dla dorosłych
23.	Ośrodek Edukacyjno-Rehabilitacyjno-Wychowawczy dla Dzieci Niepełnosprawnych	ul. Wiejska 8, 43-450 Ustroń	734488496	świadczenia dzienne psychiatryczne rehabilitacyjne dla dzieci i młodzieży

24.	Zespół Niepublicznych Placówek Rehabilitacyjno-Oświatowych w Bażanowicach	ul. Zamkowa 4, 43-440 Bażanowice	33 858 05 89	świadczenia dzienne psychiatryczne rehabilitacyjne dla dzieci i młodzieży
25.	Centrum Aktywności TON	ul. Szeroka 7, 43-450 Ustroń	883697887	Dla osób z niepełnosprawnością intelektualną (środowiskowy dom samopomocy)
26.	Dzienny Ośrodek Wsparcia	ul. Bielska 4, 43-400 Cieszyn	33 852 41 78	Dla osób z zaburzeniami psychicznymi (środowiskowy dom samopomocy)
27.	NZOZ "Variusmed" – Poradnia Zdrowia Psychicznego	ul. Mennicza 20, 43-400 Cieszyn	33 85813 86	świadczenia psychiatryczne ambulatoryjne dla dorosłych, świadczenia terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia
28.	Prywatny Ośrodek Terapii Uzależnień "Parasol"	ul. Polańska , 43-450 Ustroń	603927257	świadczenia terapii uzależnień dla dzieci i młodzieży
29.	Starostwo Powiatowe w Cieszynie: Wieloosobowe Stanowisko ds. Mediów Cyfrowych i Promocji Zdrowia	ul. Bobrecka 29, 43-400 Cieszyn	334777216/ 334777207	realizacja działań informacyjnych i promocyjnych w zakresie zdrowia, w tym zdrowia psychicznego.
30.	Starostwo Powiatowe w Cieszynie: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności	ul. Bobrecka 29, 43-400 Cieszyn	334777125/ 334777126	wydawanie orzeczeń o niepełnosprawności, w tym z przyczyn psychicznych, określanie uprawnień do świadczeń, ulg i form wsparcia.
31.	Szkoły i placówki Oświatowe prowadzone przez Powiat Cieszyński realizujące kształcenie specjalne	Informacje na stronie Powiatu www.powiat.cieszyn.pl		Działania edukacyjne, opiekuńczo-wychowawcze, rewalidacyjne
32.	GOPS-y i MOPS-y znajdujące się w każdej gminie	Informacje na stronach internetowych		
33.	Punkt Interwencji Kryzysowej	ul. Bobrecka 25, 43-400 Cieszyn	33 500 06 07	
34.	Ewangelicki Dom Opieki "Emaus"	ul. Ks. Kulisza 47, 43-445 Dziągiewów	33 852 97 12	dla osób w podeszłym wieku

Nota metodyczna – Źródła danych

Wykaz podmiotów opracowano na podstawie wpisów w Rejestrze Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą (RPWDL), danych Narodowego Funduszu Zdrowia oraz weryfikacji lokalnej przeprowadzonej w 2025 r. Dane dotyczące instytucji wsparcia środowiskowego i społecznego pozyskano z zasobów Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Cieszynie, gminnych jednostek pomocy społecznej oraz organizacji pozarządowych działających na terenie Powiatu Cieszyńskiego. Podmioty wymagające potwierdzenia w rejestrach oznaczono jako wymagające weryfikacji.

5. ZAŁOŻENIA PROGRAMU

5.1. Podstawy opracowania Programu

Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2025–2030 został opracowany w oparciu o przeprowadzoną diagnozę sytuacji demograficznej Powiatu Cieszyńskiego oraz analizę funkcjonującej lokalnej sieci wsparcia psychiatrycznego, psychologicznego i środowiskowego.

Program uwzględnia utrwalające się niekorzystne zjawiska demograficzne oraz rosnące zapotrzebowanie na wsparcie w obszarze zdrowia psychicznego, w szczególności w odniesieniu do osób starszych, osób w kryzysach psychicznych, dzieci i młodzieży oraz osób chorujących przewlekle.

Podstawą opracowania Programu jest założenie, że skuteczna ochrona zdrowia psychicznego wymaga działań skoordynowanych, realizowanych na poziomie lokalnym, z wykorzystaniem istniejących zasobów systemu ochrony zdrowia, pomocy społecznej, oświaty oraz wsparcia środowiskowego.

Wnioski wynikające z diagnozy stanowią punkt wyjścia do określenia założeń, celów oraz kierunków działań Programu na lata 2025–2030.

5.2. Zakres Programu

Program obejmuje działania realizowane w trzech wzajemnie powiązanych obszarach, istotnych z punktu widzenia lokalnej polityki ochrony zdrowia psychicznego w Powiecie Cieszyńskim:

- profilaktykę i promocję zdrowia psychicznego skierowaną do ogółu mieszkańców,
- leczenie psychiatryczne oraz wsparcie psychologiczne realizowane w ramach lokalnej sieci świadczeń,
- wsparcie środowiskowe i społeczne dla osób w kryzysie psychicznym, chorujących przewlekle oraz dla ich rodzin, aktywizacja zawodowa.

Zakres Programu obejmuje zarówno działania podejmowane bezpośrednio przez samorząd powiatowy, jak i działania realizowane przez podmioty lecznicze, jednostki pomocy społecznej, gminy, samorząd województwa oraz organizacje pozarządowe

współtworzące lokalny system wsparcia w Powiecie Cieszyńskim, zgodnie z ich kompetencjami i zakresem odpowiedzialności.

5.3. Główne założenia programowe

Realizacja Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego opiera się na następujących głównych założeniach:

- wzmacnianiu działań z zakresu promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki, ukierunkowanych na zapobieganie kryzysom psychicznym oraz ograniczanie ich skutków,
- zapewnianiu możliwie szerokiej dostępności wsparcia psychiatrycznego, psychologicznego i środowiskowego, realizowanego z poszanowaniem potrzeb różnych grup mieszkańców,
- rozwijaniu i wzmacnianiu wsparcia środowiskowego jako uzupełnienia leczenia psychiatrycznego, sprzyjającego funkcjonowaniu osób w miejscu zamieszkania,
- koordynacji i współpracy podmiotów działających w obszarze ochrony zdrowia, pomocy społecznej, oświaty oraz wsparcia środowiskowego na terenie Powiatu Cieszyńskiego,
- wykorzystaniu istniejących zasobów instytucjonalnych i organizacyjnych Powiatu Cieszyńskiego w sposób spójny i komplementarny,
- wzmacnianiu aktywizacji zawodowej i upowszechnianiu informacji o rozwoju,
- monitorowaniu realizacji Programu w celu zapewnienia jego dostosowania do zmieniających się potrzeb mieszkańców.

5.4. Spójność programu z lokalnym systemem wsparcia

Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego jest spójny z funkcjonującym na terenie Powiatu Cieszyńskiego lokalnym systemem wsparcia zdrowia psychicznego i nie wprowadza rozwiązań konkurencyjnych wobec istniejących struktur. Program opiera się na wykorzystaniu oraz wzmacnianiu aktualnie działających form opieki psychiatrycznej, psychologicznej i środowiskowej, realizowanych przez podmioty systemu ochrony zdrowia, pomocy społecznej, oświaty oraz organizacje pozarządowe.

Założenia Programu uwzględniają potrzebę zapewnienia ciągłości wsparcia oraz poprawy koordynacji działań pomiędzy podmiotami lokalnego systemu, przy zachowaniu dotychczasowego podziału kompetencji i odpowiedzialności.

5.5. Oczekiwane efekty wdrożenia programu

Wdrożenie Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego ma na celu wzmocnienie spójności i skuteczności lokalnego systemu wsparcia zdrowia psychicznego w Powiecie Cieszyńskim.

Do oczekiwanych efektów realizacji Programu należą w szczególności:

- poprawa dostępności wsparcia psychiatrycznego, psychologicznego i środowiskowego dla mieszkańców Powiatu Cieszyńskiego,
- wzmocnienie działań z zakresu promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki kryzysów psychicznych,
- poprawa koordynacji współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w obszarze ochrony zdrowia, pomocy społecznej, oświaty oraz wsparcia środowiskowego,
- zwiększenie ciągłości wsparcia dla osób w kryzysach psychicznych oraz osób chorujących przewlekle,
- lepsze wykorzystanie istniejących zasobów instytucjonalnych i organizacyjnych Powiatu Cieszyńskiego.

Ocena osiągnięcia powyższych efektów będzie prowadzona w ramach monitoringu realizacji Programu.

6. CEL GŁÓWNY PROGRAMU

Celem głównym Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2025–2030 jest poprawa zdrowia psychicznego mieszkańców Powiatu Cieszyńskiego poprzez wzmacnianie dostępności, spójności oraz koordynacji działań realizowanych w obszarze opieki psychiatrycznej, psychologicznej, wsparcia środowiskowego i aktywizacji zawodowej.

Program stanowi ramę dla działań podejmowanych przez Powiat Cieszyński we współpracy z podmiotami lokalnego systemu ochrony zdrowia, pomocy społecznej, oświaty oraz organizacjami pozarządowymi, zgodnie z ich kompetencjami i zakresem odpowiedzialności.

Realizacja celu głównego Programu koncentruje się na stopniowym przechodzeniu od rozproszonych i nieskoordynowanych działań w obszarze ochrony zdrowia psychicznego do spójnego, czytelnego i funkcjonalnie skoordynowanego lokalnego systemu wsparcia, w którym działania profilaktyczne, pomocowe i środowiskowe wzajemnie się uzupełniają i odpowiadają na zidentyfikowane potrzeby mieszkańców Powiatu Cieszyńskiego.

7. CELE SZCZEGÓŁOWE

Cele szczegółowe Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2025–2030 określają kluczowe kierunki oddziaływania Programu, wynikające z przeprowadzonej diagnozy oraz przyjętych założeń programowych. Cele te stanowią podstawę do określenia zadań i kierunków działań realizowanych w kolejnych rozdziałach Programu. Zadania te mają charakter kierunkowy i porządkujący oraz są realizowane w ramach kompetencji Powiatu Cieszyńskiego, we współpracy z podmiotami lokalnego systemu ochrony zdrowia psychicznego. Stanowią zestaw narzędzi służących uporządkowaniu i wzmocnieniu lokalnego systemu ochrony zdrowia psychicznego, w szczególności poprzez poprawę dostępności rzetelnej informacji o formach pomocy, wzmacnianie ciągłości wsparcia pomiędzy leczeniem psychiatrycznym a pomocą środowiskową oraz porządkowanie współpracy międzyinstytucjonalnej w sytuacjach kryzysowych. Realizacja zadań ma charakter stopniowy i będzie corocznie weryfikowana w ramach monitoringu Programu pod kątem adekwatności do zidentyfikowanych luk oraz potrzeb mieszkańców Powiatu Cieszyńskiego. Realizacja powyższych kierunków działań będzie prowadzona w ramach dostępnych kompetencji i zasobów Powiatu Cieszyńskiego oraz we współpracy z partnerami lokalnego systemu, a jej postępy będą ujmowane w rocznym raporcie monitoringu Programu.

7.1. Cel szczegółowy 1

Wzmocnienie profilaktyki i promocji zdrowia psychicznego w społeczności lokalnej Powiatu Cieszyńskiego.

Zadania i kierunki działań:

- realizację działań informacyjnych i edukacyjnych z zakresu promocji zdrowia psychicznego, skierowanych do mieszkańców Powiatu Cieszyńskiego,
- wspieranie inicjatyw profilaktycznych ukierunkowanych na zapobieganie kryzysom psychicznym oraz wzmacnianie kompetencji społecznych i emocjonalnych,
- upowszechnianie wiedzy na temat wczesnych sygnałów kryzysu psychicznego oraz dostępnych form pomocy na terenie Powiatu Cieszyńskiego,

- wspieranie działań promujących postawy sprzyjające zdrowiu psychicznemu oraz ograniczających stygmatyzację osób doświadczających kryzysów psychicznych,
- współpracę z podmiotami lokalnego systemu ochrony zdrowia, pomocy społecznej, oświaty oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji działań profilaktycznych i promocyjnych.

Wskaźniki monitoringu:

Liczba osób objętych wsparciem, liczba podjętych działań promocyjnych, liczba spotkań, warsztatów, itd.

Realizatorzy:

Powiat Cieszyński, Starostwo Powiatowe w Cieszynie, podmioty działalności leczniczej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Zespół Poradni Psychologiczno- Pedagogicznych w Cieszynie i Skoczowie, gminy, placówki oświatowe.

7.2. Cel szczegółowy 2

Poprawa dostępności i zapewnienie opieki psychiatrycznej i psychologicznej dla mieszkańców Powiatu Cieszyńskiego, w tym osobom uzależnionym i w kryzysie psychicznym.

Zadania i kierunki działań:

- wspieranie działań zmierzających do poprawy dostępności świadczeń psychiatrycznych i psychologicznych, w tym świadczeń ambulatoryjnych i środowiskowych,
- wzmacnianie współpracy pomiędzy podmiotami leczniczymi oraz jednostkami systemu pomocy społecznej w zakresie kierowania osób potrzebujących do odpowiednich form wsparcia,
- upowszechnianie informacji o dostępnych formach pomocy psychiatrycznej i psychologicznej na terenie Powiatu Cieszyńskiego,
- wspieranie rozwiązań sprzyjających ciągłości opieki oraz ograniczaniu barier w dostępie do świadczeń,

- podejmowanie działań na rzecz poprawy dostępności wsparcia dla osób doświadczających kryzysów psychicznych, w szczególności w sytuacjach wymagających pilnej interwencji,
- zwiększenie dostępności punktów konsultacyjnych (jeden punkt w każdej gminie)
- podnoszenie kwalifikacji pracowników ochrony zdrowia.

Wskaźniki monitoringu:

Liczba osób objętych wsparciem poprzez porady, liczba zgłoszonych osób, liczba podjętych działań promocyjnych, liczba projektów, programów, liczba szkoleń i liczba osób biorących udział w nich.

Realizatorzy:

Powiat Cieszyński, podmioty działalności leczniczej m.in. ZZOZ Szpital Śląski w Cieszynie, Centrum Zdrowia Psychicznego w Cieszynie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie z jednostkami organizacyjnymi, gminy, placówki oświatowe.

7.3. Cel szczegółowy 3

Rozwój wsparcia środowiskowego dla osób w kryzysach psychicznych oraz osób chorujących przewlekłe, a także dla ich rodzin (pomoc społeczna).

Zadania i kierunki działań:

- wspieranie rozwoju i dostępności form wsparcia środowiskowego realizowanych możliwie blisko miejsca zamieszkania osób potrzebujących pomocy,
- wspieranie form pomocy, organizowanie opieki w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
- przygotowanie i wspieranie rodzin zastępczych oraz kadry placówek, m.in. poprzez szkolenia i koordynację działań, tak aby byli zdolni do pracy z dziećmi doświadczającymi traumy, zaburzeń emocjonalnych i problemów zdrowia psychicznego,
- wsparcie finansowe w postaci dotacji dla organizacji pozarządowym zajmujących się pomocą osobom z zaburzeniami psychicznymi.

Wskaźniki monitoringu:

Liczba podjętych działań promocyjnych, liczba miejsc zapewniająca wsparcie, liczba projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe, programów, liczba szkoleń i liczba osób biorących udział w nich, itp.

Realizatorzy:

Powiat Cieszyński, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie z jednostkami organizacyjnymi oraz organizacje pozarządowe wyłonione w drodze postępowań konkursowych zgodnie z obowiązującymi przepisami, placówki medyczne.

7.4. Cel szczegółowy 4

Aktywizacja zawodowa i społeczna osób z zaburzeniami psychicznymi.

Zadania i kierunki działań:

- wspieranie zatrudnienia oraz rynku pracy w Powiecie Cieszyńskim,
- organizacja szkoleń w celu podniesienia kwalifikacji,
- organizacja poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy,
- wspieranie bezrobotnych poprzez: staże, prace interwencyjne, roboty publiczne, doposażenie lub wyposażenie stanowiska pracy, jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej.

Wskaźniki monitoringu:

Liczba osób objętych wsparciem poprzez porady, liczba zarejestrowanych osób, liczba podjętych działań promocyjnych, liczba projektów, programów, liczba szkoleń i liczba osób biorących udział w nich, liczba porad zawodowych, liczba osób z niepełnosprawnościami także osoby z zaburzeniami psychicznymi, które podjęły zatrudnienie.

Realizatorzy: Powiat Cieszyński, Powiatowy Urząd Pracy w Cieszynie, organizacje pozarządowe, placówki oświatowe.

7.5. Cel szczegółowy 5

Rozwój systemu wsparcia zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w Powiecie Cieszyńskim.

Zadania i kierunki działań:

- wspieranie działań ukierunkowanych na wczesne rozpoznawanie trudności i kryzysów psychicznych u dzieci i młodzieży,
- wzmacnianie współpracy pomiędzy systemem ochrony zdrowia, oświaty oraz pomocy społecznej w zakresie wsparcia zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży,
- wspieranie działań profilaktycznych i edukacyjnych sprzyjających kształtowaniu kompetencji emocjonalnych i społecznych dzieci i młodzieży,
- upowszechnianie informacji o dostępnych formach pomocy psychologicznej i psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży oraz ich rodzin,
- podejmowanie działań sprzyjających zapewnieniu ciągłości wsparcia dzieci i młodzieży w sytuacjach kryzysowych.

Wskaźniki monitoringu:

Liczba placówek zapewniająca wsparcie, liczba osób objętych wsparciem poprzez porady (psychologiczne), terapie, liczba zgłoszonych osób, liczba podjętych działań promocyjnych, liczba projektów, programów, liczba szkoleń i liczba osób biorących udział w nich, liczba przeprowadzonych badań diagnostycznych.

Realizatorzy:

Powiat Cieszyński, Starostwo Powiatowe w Cieszynie, Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Cieszynie i Skoczowie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Cieszynie z jednostkami organizacyjnymi, ZZOZ Szpital Śląski w Cieszynie, Centrum Zdrowia Psychicznego w Cieszynie oraz inne podmioty działalności leczniczej, organizacje pozarządowe, placówki oświatowe.

8. FINANSOWANIE PROGRAMU

Realizacja Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego może być finansowana z następujących źródeł:

- środków własnych Powiatu Cieszyńskiego, w ramach corocznie uchwalanego budżetu oraz posiadanych możliwości finansowych,
- środków pochodzących z budżetu państwa oraz z funduszy zewnętrznych, w tym środków pozyskiwanych w ramach programów rządowych oraz innych instrumentów wsparcia,
- innych źródeł finansowania dopuszczalnych na podstawie obowiązujących przepisów.

Zakres i sposób finansowania działań wynikających z Programu uzależnione są od corocznie uchwalanych uchwał budżetowych Powiatu Cieszyńskiego oraz od możliwości pozyskania środków zewnętrznych.

9. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU 2025–2030

Harmonogram realizacji Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2025–2030 to działania wskazane w rozdziale 7 mające w przeważającej mierze charakter ciągły i są rozwijane stopniowo, zgodnie z potrzebami mieszkańców Powiatu Cieszyńskiego, posiadanymi zasobami organizacyjnymi oraz corocznymi decyzjami finansowymi; wskazują kierunki aktywności Powiatu Cieszyńskiego w całym okresie obowiązywania Programu.

Realizacja działań zgodnie z programem na lata 2025-2030 pozostaje spójna z zasadami finansowania określonymi w rozdziale 8 Programu.

10. MONITORING, EWALUACJA I ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ PROGRAMU

Rozdział określa zasady monitorowania realizacji Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2025–2030, w tym sposób gromadzenia danych, raportowania postępów oraz wykorzystywania wyników monitoringu do bieżącego zarządzania Programem. Postanowienia rozdziału porządkują role i odpowiedzialności w ramach struktury organizacyjnej Powiatu Cieszyńskiego, z uwzględnieniem zasad finansowania określonych w rozdziale 8 Programu.

10.1. Zasady monitoringu

Realizacja Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego podlega systematycznemu monitorowaniu w celu oceny stopnia osiągnięcia przyjętych celów, skuteczności podejmowanych działań oraz identyfikacji barier we wdrażaniu Programu.

Monitoring prowadzony jest w oparciu o zestaw wskaźników ilościowych, umożliwiających ocenę przebiegu działań oraz ich rezultatów w perspektywie całego okresu obowiązywania Programu.

10.2. Wskaźniki realizacji Programu

Zestaw wskaźników monitorujących realizację Programu został podany w rozdziale 7 przy celach szczegółowych.

Wskaźniki te stanowią podstawę do oceny postępów realizacji Programu oraz identyfikowania obszarów wymagających wzmocnienia lub korekty działań.

10.3. Zarządzanie i podział odpowiedzialności

Za koordynację realizacji Programu odpowiada pracownik odpowiedzialny za promocję zdrowia w Starostwie Powiatowym w Cieszynie, realizujący zadania w ramach struktury organizacyjnej Starostwa oraz posiadanych kompetencji.

Zarząd Powiatu Cieszyńskiego sprawuje nadzór nad realizacją Programu oraz przyjmuje roczne informacje o jego wykonaniu.

10.4. Ewaluacja i raportowanie

Monitoring realizacji Programu prowadzony jest w cyklu rocznym, zgodnie z zapisami rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie NPOZP na lata 2023-2030. Na podstawie zgromadzonych danych sporządzany jest roczny raport z realizacji Programu, stanowiący podstawę do podejmowania decyzji zarządczych, w tym ewentualnych korekt działań i wskaźników.

Wnioski wynikające z rocznego raportu stanowią podstawę do określenia priorytetów działań na kolejny rok realizacji Programu, w ramach corocznych decyzji organizacyjnych i finansowych Powiatu Cieszyńskiego. W przypadku zidentyfikowania istotnych barier wdrożeniowych lub zmian uwarunkowań lokalnych Zarząd Powiatu może, w oparciu o rekomendacje z raportu, wskazać działania wymagające wzmocnienia, ograniczenia lub modyfikacji w zakresie dopuszczonym w Programie.

10.5. Aktualizacja Programu

Program może podlegać aktualizacji w zakresie działań operacyjnych oraz wskaźników monitoringu w przypadku zmiany uwarunkowań prawnych, organizacyjnych lub finansowych, na podstawie rekomendacji wynikających z monitoringu i ewaluacji.

11. PROMOCJA PROGRAMU

Rozdział określa zasady oraz główne kierunki działań informacyjnych i promocyjnych związanych z realizacją Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2025–2030. Działania promocyjne mają charakter wspierający o lokalnym systemie wsparcia zdrowia psychicznego w Powiecie Cieszyńskim.

Działania promocyjne mają w pierwszej kolejności charakter nawigacyjny i służą zapewnieniu mieszkańcom łatwego dostępu do aktualnej, zrozumiałej praktycznej informacji o tym, gdzie i w jakim trybie można uzyskać pomoc w sytuacji kryzysu psychicznego oraz jakie formy wsparcia są dostępne na terenie Powiatu Cieszyńskiego.

Założenia i kierunki działań promocyjnych Programu realizowane są w oparciu o następujące zasady:

- koncentrację na rzetelnej i aktualnej informacji o dostępnych formach wsparcia zdrowia psychicznego,
- upowszechnianie informacji o funkcjonowaniu lokalnego systemu wsparcia zdrowia psychicznego,
- dostosowanie przekazu do potrzeb różnych grup mieszkańców Powiatu Cieszyńskiego,
- współpracę podmiotów uczestniczących w realizacji Programu w zakresie upowszechniania informacji,
- promocja profilaktyki zdrowia psychicznego oraz wczesnego reagowania na kryzysy psychiczne,
- przeciwdziałanie stygmatyzacji osób doświadczających kryzysów psychicznych oraz zaburzeń psychicznych.
- informowanie o dostępnych formach wsparcia środowiskowego oraz pomocy dla rodzin i opiekunów.

11.3. Kanały i zasoby realizacji działań promocyjnych

Działania promocyjne realizowane są z wykorzystaniem dostępnych kanałów komunikacyjnych Powiatu Cieszyńskiego, gmin oraz podmiotów uczestniczących w realizacji Programu, w szczególności narzędzi informacyjnych, edukacyjnych oraz inicjatyw prowadzonych w środowisku lokalnym.

12. PODSUMOWANIE

Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2025–2030 stanowi dokument strategiczno - administracyjny określający kierunki działań Powiatu Cieszyńskiego w obszarze ochrony, wzmacniania i poprawy zdrowia psychicznego mieszkańców. Program został opracowany w oparciu o diagnozę lokalną oraz analizę funkcjonującego systemu wsparcia i pozostaje spójny z dokumentami krajowymi i regionalnymi.

Program porządkuje działania realizowane w obszarze profilaktyki i promocji zdrowia psychicznego, leczenia psychiatrycznego i wsparcia psychologicznego oraz wsparcia środowiskowego i społecznego. Jego realizacja opiera się na współpracy podmiotów lokalnego systemu ochrony zdrowia, pomocy społecznej, oświaty oraz organizacji pozarządowych, zgodnie z ich kompetencjami i zakresem odpowiedzialności.

Realizacja Programu będzie monitorowana w oparciu o przyjęte wskaźniki i mechanizmy oceny, z wykorzystaniem dostępnych danych oraz w ramach corocznych decyzji organizacyjnych i finansowych Powiatu Cieszyńskiego.

Program stanowi narzędzie wzmacniające spójność i koordynację lokalnego systemu ochrony zdrowia psychicznego oraz podstawę do dalszego rozwoju działań na rzecz poprawy jakości życia i codziennego funkcjonowania mieszkańców Powiatu Cieszyńskiego.

Przypisy:

1. ICD-10, Międzynarodowa Statystyczna Klasyfikacja Chorób i Problemów Zdrowotnych, WHO, 2009.
2. Mapy Potrzeb Zdrowotnych na lata 2022–2026, Ministerstwo Zdrowia. <https://basiw.mz.gov.pl/mapy-informacje/mapa-2022-2026>
3. Jarema M. (2024). *Zaburzenia lękowe. Rozpoznanie i leczenie*, PZWL.
4. Mapy Potrzeb Zdrowotnych, MZ, 2023.
5. Hammen C. (2022). *Depresja*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
6. EZOP II – Rekomendacje dla polityki zdrowotnej. ezop.edu.pl
7. RPO (2020). *Otępienie – Informator*. Warszawa.
8. Mapy Potrzeb Zdrowotnych, MZ, 2023.